

פרקי אבות

פרק ראשון

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שְׁנֵי אָמַר וְעַמּוּד בְּלִים צְדִיקִים לְעוֹלָם
יִירָשׁוּ אֶרֶץ גְּזֵר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְפָּאֵר:

א:א מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמִסֵּרָה לַיהוֹשֻׁעַ וַיהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים וְזִקְנִים
לְנָבִיאִים וְנָבִיאִים מִסֵּרָה לְאֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֵווּ
מִתּוֹנִים בְּדִין וְהַעֲמִידוּ תְלַמִּידִים הַרְבֵּה וַעֲשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה:
א:ב שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה
דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים:
א:ג אַנְטִיגֵנוֹס אִישׁ סוֹכּוֹ קִבֵּל מִשְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר אֵל תְּהִיוּ
בְּעַבְדִּים הַמְשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֵב עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרָס אֲלָא הֵיוּ בְּעַבְדִּים הַמְשֻׁמְשִׁין
אֶת הָרֵב שְׁלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרָס וַיְהִי מוֹרָא שְׁמַיִם עֲלֵיכֶם:

Pirkei Avos

All Israel have a share in the World to Come, as it is said: "And all your people will be righteous; they will inherit the land forever; they are My plants, the work of My hands, wherein I glory" [Isaiah 60:21].

Chapter 1

1:1 Moses received the Torah at Sinai and transmitted it to Joshua, and Joshua to the Elders, and the Elders to the Prophets, and the Prophets handed it down to the Members of the Great Assembly. They [the latter] stated three principles: Be deliberate in judgment; educate many disciples; and set protective bounds for the Torah.

1:2 Shimon the Righteous was one of the last survivors of the Great Assembly. He used to say: The world is based upon three principles: On the Torah; on serving God; and on acts of loving kindness.

1:3 Antignos of Socho received the tradition from Shimon the Righteous. He used to say: Be not like the servants who serve the master on the condition of receiving reward. Rather, be as servants who serve the master without the condition of receiving reward; And let the fear of Heaven be upon you.

א:ט שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטַח אוֹמֵר הָיוּ מְרַבֵּה לְתַקּוֹר אֶת הַעֲדִים וְהָיוּ זְהִיר בְּדַבְרֵיךְ
 שְׂמָא מִתּוֹכְכֶם יִלְמְדוּ לְשֹׁקֵר:
 א:י שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן קִבְּלוּ מֵהֶם. שְׁמַעְיָה אוֹמֵר אָהֵב אֶת הַמְּלָאכָה וּשְׂנֵא
 אֶת הַרְבָּנוֹת וְאַל תִּתְנַדַּע לְרִשׁוֹת:
 א:יא אַבְטַלְיוֹן אוֹמֵר תְּכַמִּים הִנְהַרְוּ בְּדַבְרֵיכֶם שְׂמָא תְּחַוְּבוּ חֹכֶת גְּלוּת
 וְתִגְלוּ לְמָקוֹם מִיָּם הַרְעִים וְיִשְׁתּוּ הַתְּלַמִּידִים הַבָּאִים אַתְרֵיכֶם וְיָמוּתוּ וְנִמְצָא
 שָׁם שְׂמִים מִתְחַלֵּל:
 א:יב הִלֵּל וְשַׁמַּאי קִבְּלוּ מֵהֶם. הִלֵּל אוֹמֵר הָיוּ מִתְּלַמִּידָיו שֶׁל אֶהְרֹן אוֹהֵב
 שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם אוֹהֵב אֶת הַכְּרִיּוֹת וּמְקַרְבֵּן לַתּוֹרָה:
 א:יג הוּא הֵיזָה אוֹמֵר נִגִּיד שְׂמָא אָבֵד שְׂמָה וְדָלָא מוֹסִיף יָסֵף וְדָלָא יִלְיָף
 קִטְלָא תִּיב וְדֹאשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַנְגָּא תְּלָף:
 א:יד הוּא הֵיזָה אוֹמֵר אִם אֵין אָנִי לִי מִי לִי וְכִשְׁאָנִי לְעַצְמִי מָה אָנִי וְאִם לֹא
 עֲכָשׁוּ אִימְתִּי:

but when they leave, regard them as innocent once they have accepted the judgment.

1:9 Shimon ben Shatach says: Examine the witnesses thoroughly, and be careful with your words lest through them they learn to lie.

1:10 Shemayah and Avtalyon received the tradition from them. Shemayah says: Love work, scorn the holding of public office, and do not seek to become intimate with the authorities.

1:11 Avtalyon says: Scholars, be careful with your words, for you may incur the penalty of Galuth (exile) and be exiled to a place of evil waters, and the disciples who follow you will drink of them and die, and thus the Name of Heaven would be profaned.

1:12 Hillel and Shammai received the tradition from them. Hillel says: Be of the disciples of Aaron, loving peace and pursuing peace, loving your fellow men, and drawing them near to the Torah.

1:13 He used to say: He who seeks greater reputation loses his reputation. He who does not increase his knowledge decreases it. He who does not study deserves death. And he who puts the crown (of Torah) to his own use shall perish.

1:14 He used to say: If I do not do for myself, who will do it for me? And if I care only for myself, what am I? And if not now, when?

א:ד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם קִבְּלוּ מֵהֶם. יוֹסֵי
 בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה אוֹמֵר זֶה בֵּיתְךָ בֵּית נַעַד לְתַכְמִים וְהָיוּ מִתְאַבְּק בְּעַפְר
 רְגְלֵיהֶם וְהָיוּ שׁוֹתֵה בְּצַמָּא אֶת דְּבַרְיהֶם:
 א:ה יוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם אוֹמֵר זֶה בֵּיתְךָ פְּתוּחַ לְרִנְחָה וְזֶה יוֹעֵי עֲנִיִּים
 בְּנֵי בֵּיתְךָ וְאַל תִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה בְּאִשְׁתּוֹ אֲמָרוּ קַל נְחָמָר בְּאִשְׁתְּ חֲבָרוֹ.
 מִבָּאֵן אֲמָרוּ תְּכַמִּים כָּל הַמְרַבֵּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה גּוֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ וּבוֹטֵל
 מִדְּבַרֵי תוֹרָה וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ גִּיהֵנִם:
 א:ו יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתְמַי הָאֲרַבְלִי קִבְּלוּ מֵהֶם. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר
 עֲשֵׂה לְךָ רַב וְקַנְה לְךָ חֲבֵר וְהָיוּ דָן אֶת כָּל הָעָדָם לְכַף זְכוּת:
 א:ז נִתְמַי הָאֲרַבְלִי אוֹמֵר הִרְחַק מִשְׁכְּנֵי רַע וְאַל תִּתְחַבֵּר לְרָשָׁע וְאַל תִּתְנַאֵשׁ
 מִן הַפְּרָעָנוֹת:
 א:ח יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי וְשַׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטַח קִבְּלוּ מֵהֶם. יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי אוֹמֵר
 אַל תַּעַשׂ עֲצָמְךָ כְּעוֹרְכֵי הַדִּינִין וְכִשְׂיָהּיוּ בְּעַלֵי הַדִּין עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ יְהִיו
 כְּעִינֵיךָ כְּרָשָׁעִים וְכִשְׁנֹפְטָרִים מִלְּפָנֶיךָ יְהִיו כְּעִינֵיךָ כְּזוֹפְאִין כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת
 הַדִּין:

1:4 Yosé ben Yoezer of Tzeredah and Yosé ben Yochanan of Jerusalem received the tradition from them. Yosé ben Yoezer of Tzeredah says: Let your house be a meeting place for the Sages and sit in the dust of their feet, and drink in their words with thirst.

1:5 Yosé ben Yochanan of Jerusalem says: Let your house be open wide and let the poor be like members of your household, and do not engage in too much conversation with women. This has been said even with regard to one's own wife, how much more does this apply to his neighbor's wife. Accordingly, the Sages said: whoever engages in too much conversation with women, brings evil upon himself, neglects the study of Torah and in the end will inherit Gehennom.

1:6 Yehoshua ben Perachya and Nittai the Arbelite received the tradition from them. Yehoshua ben Perachya says: Provide yourself with a teacher, acquire for yourself a companion and judge all men meritoriously.

1:7 Nittai the Arbelite says: Keep far from an evil neighbor, do not associate with a wicked man, and do not abandon the belief in retribution.

1:8 Yehudah ben Tabbai and Shimon ben Shatach received the tradition from them. Yehudah ben Tabbai says: Do not [if you are a judge] play the part of a counselor; when the parties in a lawsuit stand before you, regard them as wicked;

לְעִשָּׂה וְתַפְאֶרֶת לּוֹ מִן הָאָדָם. וְהָיָה זֶהִיר בְּמִצְוָה קְלָה כְּבִתְמוּנָה שְׂאִין אֶתְּהָ יוֹדֵעַ מִתֵּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת. וְהָיָה מְחַשֵּׁב הַפְסֵד מִצְוָה כְּנֹגֵד שְׂכָרָה וְשֹׁכֵר עֲבָרָה כְּנֹגֵד הַפְסָדָה. הַסְתַּפֵּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאִין אֶתְּהָ כָּא לִיְדֵי עֲבָרָה. יָדַע מַה לְמַעַלָּה מִמֶּךָ עֵינֵי רֹאֵה וְאִנֵּן שׁוֹמְעֵת וְכָל מַעֲשִׂיךָ בַּסֵּפֶר נִכְתָּבִים:

ב:ב רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנּוֹשִׂיא אוֹמֵר יִפֶּה תִלְמוּד תּוֹרָה עִם הַרְדָּה אֶרֶץ שְׁלִיגִיעַת שְׁגִיָּהם מִשְׁפָּחַת צִוּן. וְכָל תּוֹרָה שְׂאִין עִמָּה מְלָאכָה סוּפָה בְּטִלָּה וְגוֹרְרַת צִוּן. וְכָל הָעוֹסְקִים עִם הַצְּבוּר יְהִי עוֹסְקִים עִמָּהם לְשֵׁם שְׁמַיִם שְׁזִכּוֹת אֲבוֹתָם מְסִיעָתָם וְצַדִּיקָתָם עוֹמֶדֶת לְעַד וְאַתָּם מַעֲלָה אֲנִי עֲלֵיכֶם שְׂכָר הַרְבֵּה כְּאֵלוֹ עֲשִׂיתֶם:

ב:ג הָיוּ זְהִירִין בְּרִשּׁוֹת שְׂאִין מְקַרְבִּין לּוֹ לְאָדָם אֲלֵא לְצָרָךְ עֲצָמֵן. נִרְאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשַׁעַת הַנְּאֻתָן וְאִין עוֹמְדִין לּוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דְּחֻקוֹ:

ב:ד הוּא הָיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה רְצוֹנֵי כְּרִצּוֹנְךָ כְּדִי שְׂיַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כְּרִצּוֹנֵי. בְּטֵל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנֵי כְּדִי שְׂיִבְטֵל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ. הֲלֵל אוֹמֵר אֵל

One which is a credit to the person who chooses it and which also earns him respect from his fellow man. Be careful to perform a minor mitzvah in the same manner as a major one for you do not know the reward for each mitzvah. Consider the loss incurred in the performance of a mitzvah against the reward secured by its observance, and the gain received from a sin against the loss which will be suffered. Reflect upon three things and you will not come into the clutches of sin. Know what is above you: An eye that sees, an ear that hears, and a book in which all your deeds are recorded.

2:2 Rabban Gamliel, the son of Rabbi Yehudah haNasi, says: The study of Torah combined with a worldly occupation is an excellent thing, for the energy needed by both keeps sinful thoughts out of one's mind. And any study of Torah when not accompanied by a trade must fail in the end and become the cause of sin. Let all those who occupy themselves with the affairs of the community do so only for the sake of Heaven, for then the merit of their fathers will help them, and their righteousness will last forever. And as for you (says God), I credit you with great reward as if you had achieved it all.

2:3 Be cautious of the ruling authorities because they befriend a person only for their own interests. They appear as friends when it is to their own advantage but they do not stand by a person in the time of his distress.

2:4 He used to say: Do the will of God as if it were your own, so that He will do your will as if it were His will. Nullify your will for the sake of His will so that He

א:טו שְׂמַאי אוֹמֵר עֲשֵׂה תּוֹרָתְךָ קְבֵעַ אֲמוּר מְעֻט וְעֲשֵׂה הַרְבֵּה וְהָיָה מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֹכֵר פְּנִים יְפוֹת:

א:טז רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר עֲשֵׂה לְךָ רַב וְהִסְתַּלַּק מִן הַסֵּפֶק וְאֵל תִּרְבֶּה לְעִשָּׂר אַמְדוֹת:

א:יז שְׂמַעוֹן בְּנוֹ אוֹמֵר כָּל יָמֵי גְדֻלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים וְלֹא מִצְּאִיתִי לְגוֹיף טוֹב מִשְׁתִּיקָה. וְלֹא הַמְדַרְשׁ עֲקָר אֲלֵא הַמְעַשֶּׂה. וְכָל הַמְרַבֶּה דְבָרִים מְבִיא חֲטָא:

א:יח רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הָאֵמֶת וְעַל הַדִּין וְעַל הַשְּׁלוֹם שְׂנֹאֲמַר אֵמֶת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם שְׁפֵטוֹ בְּשַׁעֲרֵיכֶם:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקָשָׁיָא אוֹמֵר רַבָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזִכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ הַרְבֵּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שְׂנֹאֲמַר יְהִי חֶסֶד לְמַעַן צַדִּיקוֹ וְגִדְלֵל תּוֹרָה וְנִאֲדִיר:

פרק שני

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שְׂנֹאֲמַר וְעַמּוּד כָּלֶם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ גְּזָר מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאֵר:

ב:א רַבִּי אוֹמֵר אִיזוֹ הִיא הַרְדָּה וְשִׁבּוֹר לּוֹ הָאָדָם כָּל שֶׁהִיא תַּפְאֶרֶת

1:15 Shammai says: Make your study of Torah a regular practice, say little and do much, and receive all men with a cheerful countenance.

1:16 Rabban Gamliel says: Provide yourself with a teacher and free yourself of doubt, and do not give extra tithe because of guesswork.

1:17 Shimon his son says: All my life, I was brought up among the Sages and I have not found anything better for a person than silence. Study is not the most important thing but practice is, and too much talk brings sin.

1:18 Rabban Shimon ben Gamliel says: The world is sustained by virtue of three principles; by truth, by justice, and by peace, as it is said: You shall administer truth, justice and peace in your gates (*Zechariah 8:16*).

Chapter 2

2:1 Rebbe says: Which is the right course that a man should choose for himself?

ב:ח רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי. הוא הנה אומר אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכה נוצרת. תמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי נאלו הן רבי אליעזר בן הורקנוס רבי יהושע בן חנניא רבי יוסי הכהן רבי שמעון בן נתנאל ורבי אלעזר בן עזריה. הוא הנה מונה שבחם רבי אליעזר בן הורקנוס בור סוד שאינו מאבד טפה רבי יהושע בן חנניא אשרי יולדתו רבי יוסי הכהן חסיד רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא רבי אלעזר בן עזריה כמען המתגבר. הוא הנה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כלם: אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס אף עמהם ואלעזר בן עזריה בכף שניה מכריע את כלם:

ב:ט אומר להם צאו וראו איזו היא הרה טובה שידבק בה האדם. רבי אליעזר אומר עין טובה רבי יהושע אומר חבר טוב רבי יוסי אומר שכן טוב רבי שמעון אומר הרוואה את הנולד רבי אלעזר אומר לב טוב. אומר להם רואה אני את דברי אלעזר בן עזריה מדבריכם שפכלל דבריו דבריכם. אומר

2:8 Rabban Yochanan ben Zakkai received the tradition from Hillel and Shammai. He used to say: If you have learned a great deal of Torah, do not pride yourself on it, because you were created for this purpose. Rabban Yochanan ben Zakkai had five disciples (of special excellence) whose names were: Rabbi Eliezer ben Horkenos, Rabbi Yehoshua ben Chananyah, Rabbi Yosé the Kohen, Rabbi Shimon ben Nesanel and Rabbi Elazar ben Arach. He used to enumerate their merits: Rabbi Eliezer ben Horkenos is a cemented cistern which does not lose a drop. Rabbi Yehoshua ben Chananyah—happy is she who bore him. Rabbi Yosé the Kohen is pious. Rabbi Shimon ben Nesanel is one who fears sin. Rabbi Elazar ben Arach is like a spring which steadily increases its flow. He used to say: If all the Sages of Israel were on one scale of the balance and Eliezer ben Horkenos on the other, he would outweigh them all. Abba Shaul said in his name: If all the Sages of Israel including Eliezer ben Horkenos were on one scale of the balance and Elazar ben Arach on the other, he would outweigh them all.

2:9 He said to them: Go out and see which is the best trait a person should acquire. Rabbi Eliezer said: A good eye. Rabbi Yehoshua said: A good friend. Rabbi Yosé said: A good neighbor. Rabbi Shimon said: One who considers the consequences of an action. Rabbi Elazar said: A good heart. He said to them: I

תפרוש מן הצבור ואל תאמין בעצמך עד יום מותך ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה:

ב:ה הוא הנה אומר אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד ולא הבישן למד ולא כל הקפדן מלמד ולא כל המרבה בסחורה מחכים ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש:

ב:ו אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים אמר לה על דאשפת אשפוף וסוף מטיפיד יטופון:

ב:ז הוא הנה אומר מרבה בשר מרבה רמה מרבה נכסים מרבה דאגה מרבה נשים מרבה כשפים מרבה שפחות מרבה זמה מרבה עבדים מרבה גזל. מרבה תורה מרבה חיים מרבה ישיבה מרבה חכמה מרבה עצה מרבה תבונה מרבה צדקה מרבה שלום קנה שם טוב קנה לעצמו קנה לו דברי תורה קנה לו חיי העולם הבא:

will nullify the will of others for your sake. Hillel said: Do not separate yourself from the community. Do not be sure of yourself until the day of your death. Do not judge your fellow man until you have been in his position. Do not say anything unless its full meaning and implications are understood immediately. And do not say, "When I have leisure time I will study," for you may never have leisure.

2:5 He used to say: An uncultivated person can have no fear of sin; a man lacking instruction cannot be pious; a bashful person cannot learn; and a person without patience cannot teach. One too deeply involved in business cannot become a scholar, and where there are no men, strive to be a man.

2:6 He saw a skull floating on the surface of the water. He said to it: They have drowned you because you drowned others, and those who drowned you will themselves be drowned.

2:7 He used to say: The more flesh, the more worms; the more property, the more worry; the more wives, the more superstition; the more maidservants, the more lewdness; the more men-servants, the more robbery; the more Torah [study] the more life; the more study, the more wisdom; the more counsel, the more understanding; the more charity, the more peace. One who has acquired a good name, has acquired it for himself; one who has acquired the knowledge of Torah, has acquired life of the World to Come.

ב:יג רבי שמעון אומר הגוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה ובשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום שנאמר כי חנון ורחום הוא ארץ אפים ורב חסד ונתם על הרעה. ואל תהי רשע בפני עצמך:
ב:יד רבי אלעזר אומר הגוי שקיוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס ודע לפני מי אתה עמל ומי הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פצלתך:

ב:טו רבי טרפון אומר היום קצר והמלאכה מרבה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק:

ב:טז הוא היה אומר לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה אם למדת תורה הרבה נוהגין לך שכר הרבה ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פצלתך ודע שמתן שכרן של צדיקים לצתיד לבא:

רבי חנניא בן עקשא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר יהיה חספן למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

2:13 Rabbi Shimon says: Be careful in reading the Shema and the Shemoneh Esrei (*Amidah*). When you pray, do not regard your prayer as a fixed, mechanical routine but as an appeal for mercy and grace before God, as it is said: "For He is gracious and full of mercy, slow to anger and abundant in loving kindness, and relenting of the evil decree" [*Joel* 2:13]. And do not consider yourself a wicked person.

2:14 Rabbi Elazar says: Be diligent to study the Torah, and know what to answer one who is scornful of the Law. And know before Whom you toil; Your Employer is trustworthy and will pay you the reward for your labor.

2:15 Rabbi Tarfon says: The day is short, the task is great, the workers are lazy, the reward is great and the Master is insistent.

2:16 He used to say: You are not expected to complete the work and yet you are not free to evade it. If you have studied a great deal of Torah, you will be given great reward and your Employer can be trusted to pay you the reward for your work, but know that the reward of the righteous will be paid in the World to Come.

להם צאו וראו איזו היא הרה רצה שיתרחק ממנה האדם. רבי אליעזר אומר עין רצה רבי יהושע אומר חבר רע רבי יוסי אומר שכן רע רבי שמעון אומר הלנה ואינו משלם אחד הלנה מן האדם בלנה מן המקום שנאמר לנה רשע ולא שלם וצדיק חונן ונותן רבי אלעזר אומר לב רע. אומר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערף מדבריכם שבכלל דברי דבריכם:

ב:י הם אמרו שלשה דברים. רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך פשלה ואל תהי גות לבעוס ושוב יום אחד לפני מיתתך והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגנותן שלא תפנה שושביהן נשיבת שועל וצקי צתן צקי צתן עקרב ולחישתן לחישת שרף וכל דבריהם כגחלי אש:

ב:יא רבי יהושע אומר עין הרע וצד הרע ונזר הרע ונזנת הנזירות מוציאין את האדם מן העולם:

ב:יב רבי יוסי אומר יהי ממון חברך חביב עליך פשלה והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירשה לך וכל מעשיך יהיו לשם שמים:

prefer the words of Rabbi Elazar ben Arach to yours, because your answers are included in his words. He said to them: Go out and see which evil trait a person should shun. Rabbi Eliezer said: An evil eye. Rabbi Yehoshua said: A bad friend. Rabbi Yosé said: A bad neighbor. Rabbi Shimon said: One who borrows and does not repay. Borrowing from man is the same as borrowing from God, for it is said: "A wicked person borrows and does not repay, but a righteous person deals graciously and gives" [*Psalms* 37:21]. Rabbi Elazar said: An evil heart. He said to them: I prefer the words of Rabbi Elazar ben Arach to yours, because your words are included in his words.

2:10 They each said three things. Rabbi Eliezer said: Your friend's honor should be as precious to you as your own, and do not be easily moved to anger. Repent the day before you die. Warm yourself by the fire of the Sages but beware of their glowing coals so you will not be burned; because their bite is like that of a fox, their sting is like that of a scorpion, their hiss is like that of a serpent, and all their words are like fiery coals.

2:11 Rabbi Yehoshua says: The evil eye, the evil impulse, and hatred of mankind shorten a person's life.

2:12 Rabbi Yosé says: Your friend's property should be as precious to you as your own. Discipline yourself to study Torah because the knowledge of Torah does not come to you by inheritance; and all your deeds should be done to honor God.

שְׂיֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ שָׂכָר שֶׁנֶּאֱמַר יֵשֵׁב בְּדָד וַיְדוּם כִּי נָטַל עָלָיו:

ג: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה שְׂאֲכָלוּ עַל שְׁלֹחַן אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דְּבַר־תּוֹרָה כָּאֵלוּ אֲכָלוּ מִזִּבְחֵי מַתִּים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָּל שְׁלֹחַנוֹת מְלֵאוּ קִיא צוֹאָה בְּלִי מְקוּם. אֲבָל שְׁלֹשָׁה שְׂאֲכָלוּ עַל שְׁלֹחַן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דְּבַר־תּוֹרָה כָּאֵלוּ אֲכָלוּ מִשְׁלֹחָנוּ שֶׁל מְקוּם. שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֹחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:

ג:ד רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן חֲכִינְאִי אוֹמֵר הַנְּעוּר בְּלִילָה וְהִמְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ יַחֲדִי וּמִפְּנֵה לְבוֹ לְבַשְׂתָּה הַרִי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ:

ג:ה רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אוֹמֵר כָּל הַמְּקַבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה מְעַבִּירִין מִמֶּנּוּ עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל הַדֶּרֶךְ אֲרָץ וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עוֹל תּוֹרָה נוֹתְנִין עָלָיו עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל הַדֶּרֶךְ אֲרָץ:

ג:ו רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן יוֹסֵא אִישׁ כֶּפֶר חֲנִינְיָא אוֹמֵר עֲשֶׂה שְׂיֹשֵׁבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּיגִיָּהֶם שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֵצַת אֵל. וּמִנֵּין אֶפְלוּ

Name . . .” [Malachi 3:16]. This refers to two people. How do we know that even if one person sits and studies the Torah, the Holy One blessed be He, sets aside a reward for him? Because it is said: “Though he may sit alone in thoughtful meditation, yet he receives that which was set for him” [Lamentations 3:27].

3:3 Rabbi Shimon says: If three people ate together at a table without speaking words of Torah, it is as if they had eaten of sacrifices offered to the dead [idols], as it is said: “All their tables are full of filth without room” [Isaiah 28:8]. But if three ate at a table and spoke words of Torah, it is as though they had eaten from the table of God, as it is said: “He said to me this is the table which is in the presence of God” [Ezekiel 41:22].

3:4 Rabbi Chaninah ben Chachinai says: He who keeps awake at night, or travels alone on the road, and makes room in his heart for idleness, sins against himself.

3:5 Rabbi Nechunyah ben Hakanah says: Whoever accepts the yoke of Torah, will be relieved from the yoke of government and the yoke of secular life. But whoever throws aside the yoke of Torah, will be burdened with the yoke of the government and the yoke of secular life.

3:6 Rabbi Chalaftah ben Dosa, of the village of Chananyah says: When ten people sit together and study Torah, the presence of God is among them as it is said: “God stands in a congregation of the Almighty” [Psalms 82:1] How do we know that this

פרק שלישי

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמּוּךְ כָּלֶם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֲרָץ גְּדָר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לַהֲתַפְאָר:

א: עַקְבִּיָּא בֶּן מַהֲלָלֵאל אוֹמֵר הִסְתַּפַּל בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים וְאִין אַתָּה כָּא לִידֵי עֲבָרָה. דַּע מַאֲיִן בְּאֵת וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ וּלְפָנֵי מִי אַתָּה עֲתִיד לַחַן דִּין וְחֻשְׁבוֹן. מַאֲיִן בְּאֵת מַטְפָּה סְרוּחָה וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ לְמְקוּם עֵפֶר רַמָּה וְחוֹלְעָה וּלְפָנֵי מִי אַתָּה עֲתִיד לַחַן דִּין וְחֻשְׁבוֹן לְפָנֵי מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

ב: רַבִּי חֲנִינְיָא סָגַן הַפְּהַנִּים אוֹמֵר הוּי מְתַפַּלל בְּשִׁלּוּמָה שֶׁל מַלְכוּת שְׂאֵלְמָלָא מוֹרָאָה אִישׁ אֵת רַעְהוּ חַיִּים בְּלַעֲו: רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן תַּרְדִּיּוֹן אוֹמֵר שְׁנַיִם שְׂיֹשְׁבִין וְאִין בִּיגִיָּהֶם דְּבַר־תּוֹרָה הַרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִים שֶׁנֶּאֱמַר וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יֵשֵׁב. אֲבָל שְׁנַיִם שְׂיֹשְׁבִין וַיֵּשׁ בִּיגִיָּהֶם דְּבַר־תּוֹרָה שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּיגִיָּהֶם שֶׁנֶּאֱמַר אֲזוּ נִדְבָרוּ יְרָאֵי יְהוָה אִישׁ אֶל רַעְהוּ וַיִּקְשֹׁב יְהוָה וַיִּשְׁמַע וַיַּפְתַּח סֶפֶר זְכוּרֹן לְפָנָיו לִירָאֵי יְהוָה וּלְחֻשְׁבֵי שְׁמוֹ. אִין לִי אֵלָא שְׁנַיִם מִנֵּין אֶפְלוּ אֶחָד

Chapter 3

3:1 Akavya ben Mahalalel says: Consider three things and you will not sin. Know from what you came, where you are going and before Whom you will have to give account and reckoning. From what do you come?—from a putrid drop. Where are you going?—to a place of dust, decay and maggots. Before Whom are you destined to give account and reckoning?—before the Supreme King of kings, the Holy One, blessed be He.

3:2 Rabbi Chanina, the deputy to the Kohen Gadol, says: Pray for the welfare of the government, because if people had no fear of it, they would swallow each other alive. Rabbi Chananyah ben Teradyon says: When two people sit together and words of Torah are not exchanged between them, it is considered a session of scorners, as it is said: “And he never sat in the session of scorners” [Psalms 1:1]. But when two sit together and discuss words of Torah, the presence of God is with them, as it is said: “Those who feared God spoke to each other, and God listened and heard, and in His presence a record was written of those who fear God and think about His

ג:ט רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לתקמתו תקמתו מתקיימת. וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת. הוא היה אומר כל שמעשיו מרבין מחכמתו חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו מרבה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת:

ג:י הוא היה אומר כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו. רבי דוסא בן הרפינס אומר שנה של שחרית ויין של צהריים ושיתת הללדים ושיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם:

ג:יא רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמלפין פני חברו ברבים והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא:

ג:יב רבי ישמעאל אומר הגוי קל לראש ונוח לתשחורת ונהוי מקבל את כל האדם בשמחה:

ג:יג רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערונה.

3:9 Rabbi Chaninah ben Dosa says: Anyone whose fear of sin precedes his wisdom, his wisdom shall endure. But one whose wisdom precedes the fear of sin, his wisdom shall not endure. He used to say: Anyone whose deeds exceed his wisdom, his wisdom will endure, but anyone whose wisdom exceeds his deeds, his wisdom will not endure.

3:10 He used to say: He who is pleasing to his fellow men is pleasing also to God, but he who is not pleasing to men is displeasing to God. Rabbi Dosa ben Horkinos says: Morning sleep and midday wine, children's talk and sitting in the meeting places of the ignorant, drive a man from the world [i.e., shorten his life].

3:11 Rabbi Elazar of Modin says: He who profanes sacred things, degrades the festivals, and puts his fellow man to shame in public, violates the covenant of our father, Abraham. And he who interprets the Torah contrary to the Halacha—even though he is learned in Torah and possesses good deeds—has no share in the World to Come.

3:12 Rabbi Yishmael says: Be yielding to your superior and affable to the young, and receive all man with gladness.

3:13 Rabbi Akiva says: Jesting and levity accustom a man to lewdness. Tradition

חמשה שנאמר ואגדתו על ארץ יסדה. ומנין אפלו שלשה שנאמר בקרב אלהים שפט. ומנין אפלו שנים שנאמר אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו ובקשב יהוה וישמע. ומנין אפלו אחד שנאמר בכל המקום אשר אנכיר את שמי אבא אליך וברכתיך:

ג:ז רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו וכן בדרך הוא אומר כי ממך הכל ומיך נתנו לך. רבי יעקב אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מה נאה גיר זה מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו:

ג:ח רבי דוסתאי בר ינאי משום רבי מאיר אומר כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו שנאמר רק השומר לך ושמר נפשך מאד פן תשפח את הברכים אשר ראו עיניך. יכול אפלו תקפה עליו משנתו תלמוד לומר ופן יסורו מלכתך כל ימי חייך הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו:

applies even to five? Because it is said: "He has founded his band upon the earth" [Amos 9:6]. How do we know that this applies even to three? Because it is said: "He judges in the midst of judges" [Psalms 82:1]. How do we know that it applies even to two? Because it is said: "Then those who feared God spoke with one another and God listened and heard" [Malachi 3:16]. How do we know that it also applies even to one? Because it is said: "In every place where I have My Name remembered, I will come to you and bless you" [Exodus 20:24].

3:7 Rabbi Elazar of Bartosa says: Give Him what is His, because you and all that you have are His. This was also expressed by David who said: "All things come from You and we have given You only what is Yours" [Chronicles 1 29:14]. Rabbi Yaakov says: One who walks on the road while he is studying and interrupts his study to exclaim, "How beautiful is this tree! How fine is this field!" the Scripture regards him as if he sins against himself.

3:8 Rabbi Dostai bar Yannai says in the name of Rabbi Meir: Whoever forgets even one word of his studies, Scriptures regards him as if he had sinned against his soul, for it is said: "Only take care and guard your soul diligently that you do not forget the facts which your eyes have seen" [Deuteronomy 4:9]. Now, one might suppose that this applies even to a person who has forgotten because his study was too difficult for him. The Torah, therefore, concludes by adding: "And lest they be removed from your heart all the days of your life" [ibid.]. Accordingly, he is not guilty unless he deliberately removes these teachings from his heart.

ג:יז רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין הרהר ארץ אם אין הרהר ארץ אין תורה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח. הוא הנה אומר כל שתחכמתו מרבה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו שנאמר והנה בערער בערבה ולא יראה פי יבא טוב ושכן תררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרבין שאפלו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו שנאמר והנה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה פי יבא חם והנה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

ג:יח רבי אלעזר (בן) חסמא אומר קנין ופתחי גדה הן הן גופי הלכות. תקיפות וגמטריאות פרוקראות לחכמה:

3:17 Rabbi Elazar ben Azaryah says: Without Torah there is no proper conduct and without proper conduct there is no Torah. Without wisdom there is no fear of God and without fear of God there is no wisdom. Without knowledge there is no understanding and without understanding there is no knowledge. Without sustenance there is no Torah and without Torah there is no sustenance. He used to say: One whose wisdom exceeds his deeds is like a tree that has many branches but few roots. When the wind comes, it uproots it and turns it over as it is said: "And he will be like a lonely tree in the wasteland, and shall not see the coming of the good. He will live upon the parched soil in the wilderness, a salt land which is uninhabitable" [Jeremiah 17:6]. But he whose deeds exceed his wisdom is like a tree that has few branches and many roots. Even if all the winds in the world come and blow upon it, they cannot move it from its place, as it is said: "And he shall be like a tree planted by the waters which spreads out its roots toward the stream. It shall not see the coming of the heat and its leaf shall remain fresh. It will not be troubled in the year of drought, and will not stop from bearing fruit" [Jeremiah 17:8].

3:18 Rabbi Elazar ben Chisma says: The laws concerning the sacrificing of doves and the commencement of woman's unclean period are essential precepts. Astronomy and numeric values are condiments to wisdom.

מסרת סג לתורה מעשרות סג לעשר נדרים סג לפרישות סג לחכמה שתיקה:

ג:יד הוא הנה אומר תביב אדם שנברא בצלם. חכה יתרה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר פי בצלם אלהים עשה את האדם. תביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חכה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום שנאמר בנים אתם ליהנה אלהיכם. תביבין ישראל שנתן להם כלי חמדה חכה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה שנאמר פי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו:

ג:טו הפל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נדון והפל לפי רוב המעשה:

ג:טז הוא הנה אומר הפל נתון בערבון ומצודה פרוסה על כל החיים התניות פתוחה והתנגני מקיף והפנקס פתוח והיד כותבת וכל הרוצה ללוות יבא וילנה והגבאים מחזירין תדיר בכל יום ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו ויש להם על מה שייסמכו והדין דין אמת והפל מתקן לסעודה:

(Oral Law) is a protective fence about the Torah, the tithes are a protective fence for wealth, vows are a protective fence for voluntary abstinence. A protective fence for wisdom is silence.

3:14 He used to say: Beloved is man, for he was created in the image of God. It was an act of special favor that it was disclosed to him that he was created in God's image, as it is said: "For in the image of God did He create man" [Genesis 9:6]. Beloved is Israel for they are called children of God. It was an act of special favor that it was disclosed to them that they are called the children of God, as it is said: "You are the children of God" [Deuteronomy 14:1]. Beloved is Israel for a precious instrument was given to them which was used to create the world, as it is said: "I have given you a good teaching, do not forsake My Torah" [Proverbs 4:2].

3:15 Everything is foreseen, yet freedom of choice is given. The world is judged with goodness, and the judgment is according to the scope and magnitude of man's actions.

3:16 He used to say: Everything is given on pledge and a net is spread out over all the living. The shop is open, the merchant extends credit, the ledger is open and the hand records therein. Whoever wishes to borrow, let him come and borrow. But the collectors make their regular, daily rounds and take payment from man whether or not he realizes it. They have good authority on which to rely and the legal procedure is proper. All is prepared for the festive banquet.

ד:ג הוא הִזָּה אוֹמֵר אֵל תְּהִי כְּזוֹ לְכָל אָדָם וְאֵל תְּהִי מִפְּלִיג לְכָל דְּבָר שֶׁאֵין לָךְ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שְׂעָה וְאֵין לָךְ דְּבָר שֶׁאֵין לוֹ מְקוֹם:

ד:ד רַבִּי לְוִיטָס אִישׁ יִבְנֶה אוֹמֵר מְאֹד מְאֹד הָיִי שְׂפֵל רוּחַ שֶׁתִּקְנֶת אָנוּשׁ רָמָה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר כָּל הַמְחַלְלֵל שָׁם שְׁמַיִם בַּסֶּתֶר גִּפְרָעִין מִמֶּנּוּ בְּגִלּוּי אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מְזִיד בְּחִלּוּל הַשָּׁם:

ד:ה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּר רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הִלּוּמֵד עַל מְנַת לְלַמֵּד מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד וְהִלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת. רַבִּי צְדוּק אוֹמֵר אֵל תַּעֲשֶׂה עֲטָרָה לְהַתְגַּדֵּל בָּהּ וְלֹא קַרְדּוֹם לְחַפֵּר בָּהּ וְכֹךְ הִזָּה הִלֵּל אוֹמֵר וּדְאִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתִגְאָ חֶלֶף הֵא לְמִדָּתָ כָּל הַנְּהַנֶּה מִדְּבָרֵי תוֹרָה נוּטֵל חַיָּו מִן הָעוֹלָם:

ד:ו רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל הַמְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה גּוֹפּוֹ מְכַבֵּד עַל הַתְּפָרִיּוֹת וְכָל הַמְחַלְלֵל אֶת הַתּוֹרָה גּוֹפּוֹ מְחַלְלֵל עַל הַתְּפָרִיּוֹת:

4:3 He used to say: Do not despise any man, and consider nothing impossible because there is no man that does not have his hour, and nothing that does not have its place.

4:4 Rabbi Levitas of Yavneh says: Be very humble of spirit for the end of man is decay. Rabbi Yochanan the son of Berokah says: He who profanes the Name of God in secret will suffer the penalty for it in public. This is true regardless of whether the act of profanity was done intentionally or unintentionally.

4:5 Rabbi Yishmael, son of Rabbi Yosse, says: He who learns in order to teach will be given the opportunity to learn and teach. But he who learns in order to perform mitzvos will be given the means to learn, to teach, to observe and to perform the mitzvos. Rabbi Tzadok says: Do not use the knowledge of Torah as a crown to magnify yourself or as a spade to dig. And this is what Hillel used to say: He who makes use of the crown (of Torah) shall pass away. From this you can learn that he who derives personal gain from the words of Torah, takes his own life from this world.

4:6 Rabbi Yosé says: He who honors the Torah will himself be honored by mankind, but he who dishonors the Torah will himself be dishonored by mankind.

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקָשְׁיָא אוֹמֵר רַצָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַפּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיכֹךְ הַרְבֵּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר יִהְיֶה חֶסֶף לְמַעַן צְדָקוֹ יִגְדִיל תּוֹרָה וַיֵּאדָר:

פֶּרֶק רַבִּיעִי

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם תְּלַק לְעוֹלָם הַבָּא. שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמְּךָ כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ גְּזָר מִשְׁעֵי מַעֲשֵׂה דִי לְהַתְּפָאָר:

ד:א בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר אֵיזְהוּ חֲכָם הִלּוּמֵד מְכָל אָדָם שֶׁנֶּאֱמַר מְכָל מְלַמְדֵי הַשְּׁבִלְתִּי כִּי עֲדוּתִיד שִׂיחָה לִּי. אֵיזְהוּ גְבוּר הַפּוֹכֵשׁ אֶת יָצְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר טוֹב אֶרֶךְ אַפְסִים מִגְּבוּר וּמוֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מִלֵּכָד עִיר. אֵיזְהוּ עֲשִׂיר הַשְּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִגִּיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכַל אֲשֶׁרִיד וְטוֹב לָךְ אֲשֶׁרִיד בְּעוֹלָם הִנֵּה וְטוֹב לָךְ לְעוֹלָם הַבָּא. אֵיזְהוּ מְכַבֵּד הַמְכַבֵּד אֶת הַתְּפָרִיּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי מְכַבְּדֵי אֲכַבֵּד וּבְנֵי יִקְלוּ:

ד:ב בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר הָיִי רַץ לְמַצְנֵה קֶלָה וּבוֹרַח מִן הָעֲבָרָה שֶׁמַּצְנֵה גוֹרֶרֶת מַצְנֵה וְעֲבָרָה גוֹרֶרֶת עֲבָרָה שֶׁשֹּׁכֵר מַצְנֵה מַצְנֵה וְשֹׁכֵר עֲבָרָה עֲבָרָה:

Chapter 4

4:1 Ben Zoma says, Who is wise? He who learns from all men, as it is said: "From all my teachers I gained wisdom" [Psalms 119:99]. Who is mighty? He who conquers his evil inclination, as it is said: "He who is slow to anger is better than the mighty, and he who controls his will is better than the one who conquers a city" [Proverbs 16:32]. Who is rich? He who rejoices with his portion, as it is said: "When you enjoy the work of your hands, you will be happy and it will be well with you" [Psalms 128:2]. "Happy" in this world, "and it will be well with you" in the World to Come. Who is worthy of honor? He who knows his fellowman, as it is said: "Those who honor Me, I will honor, and those who despise Me will be held in contempt" [1 Samuel 2:30].

4:2 Ben Azzai says: Hasten to perform the easiest mitzvah, and run from all sin. For one mitzvah will lead to another mitzvah, and one sin to another sin. Because the reward of a mitzvah is a mitzvah, and the wages of sin is sin.

ד:ז רבי ישמעאל בנו אומר החשך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא והגס לבו בהוראה שוטה רשע וגס רוח:
 ד:ח הוא הנה אומר אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד ואל תאמר קפלו דעתי שהן רשאים ולא אתה:
 ד:ט רבי יונתן אומר כל המקלים את התורה מעני סופו לקימה מעשר וכל המבטל את התורה מעשר סופו לבטלה מעני:
 ד:י רבי מאיר אומר הוי ממצט בעסק ונעסוק בתורה והוי שפל רוח בפני כל אדם ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה פנגדך ואם צמלת בתורה יש לו שכר הרבה לתן לך:
 א:יא רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עברה אחת קונה לו קטגור אחד תשובה ומעשים טובים פתרים בפני הפרענות. רבי יוחנן הסנדלר אומר כל פגסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים:

4:7 Rabbi Yishmael, his son, says: He who avoids judicial office rids himself of hatred, robbery and needless oaths, and he who is over confident of his decisions is foolish, wicked and arrogant.
 4:8 He used to say: Do not judge alone, because there is only One Who judges alone. And do not say: Accept my opinion, for they have the authority—not you.
 4:9 Rabbi Yonason says: Whoever fulfills the Torah despite poverty shall eventually fulfill it amidst wealth. He who neglects the Torah amidst wealth shall eventually neglect it in poverty.
 4:10 Rabbi Meir says: Limit your business activities and be occupied with the Torah instead. Be of humble spirit in the presence of all men. If you neglect the Torah, many causes for further neglect will come your way, but if you toil in the Torah, God has abundant reward to give you.
 4:11 Rabbi Eliezer ben Yaakov says: He who performs one mitzvah gains one advocate for himself and he who commits one sin acquires one accuser. Repentance and good deeds are a shield against calamity. Rabbi Yochanan HaSandler says: Every assembly that is called in the name of Heaven will endure, but that which is not for the sake of Heaven, will not endure.

ד:יב רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשליך וכבוד חברך פמורא רבך ומורא רבך פמורא שמים:
 ד:יג רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה ודון. רבי שמעון אומר שלשה כתרין הן כתר תורה וכתר פהגה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן:
 ד:יד רבי נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבוא אחריד שחבריד קלמיה בדרך ואל בינתך אל תשעז:
 ד:טו רבי ינאי אומר אין בגדינו לא משלנות הן שעים ואף לא מיסורי הצדיקים. רבי מתנא בן חרש אומר הוי מקדים בשלום כל אדם והוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים:
 ד:טז רבי יעקב אומר העולם הנה דומה לפרוודור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוודור כדי שתפנס לשרקלין:
 ד:יז הוא הנה אומר יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הנה

4:12 Rabbi Elazar ben Shamua says: Let the honor of your student be as dear to you as your own. Let the honor of your colleague be as dear to you as the reverence due to your teacher. And let the reverence due to your teacher be as dear to you as the reverence due to God.
 4:13 Rabbi Yehudah says: Be careful in teaching, for an error in teaching may amount to an intentional sin. Rabbi Shimon says: There are three crowns: The crown of Torah, the crown of priesthood, and the crown of royalty. But the crown of a good name exceeds them all.
 4:14 Rabbi Nehorai says: Move to a place where Torah is studied and do not say that the Torah will follow you, because your fellow students will make it your possession. And do not rely on your own understanding.
 4:15 Rabbi Yannai says: We cannot account for the tranquility of the wicked or the afflictions of the righteous. Rabbi Masyah ben Charash says: Be first to greet all men and be a tail among lions rather than a head among foxes.
 4:16 Rabbi Yaakov says: This world is like a lobby before the World to Come. Prepare yourself in the lobby so that you may enter the banquet hall.
 4:17 He used to say: One hour spent in repentance and good deeds in this world

ד:כא רבי אלעזר הקפ"ר אומר הקנאה והתאנה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם:

ד:כב הוא הנה אומר הילודים למות והמתים לחיות והחיים לדון לידע ולהודיע ולהנדיע שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא הוא המבין הוא הדן הוא העד הוא בעל דין הוא עתיד לדון. ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שכיחה ולא משוא פנים ולא מקח שחד ודע שהכל לפי החשבון ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוס לך ששאל ברחוק אפה נוצר ועל ברחוק אפה נולד ועל ברחוק אפה חי ועל ברחוק אפה מת ועל ברחוק אפה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר יהנה חפץ למצן צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

פרק חמישי

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. שנאמר ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר:

4:21 Rabbi Elazar Ha-Kapar says: Envy, lust and desire for honor drive a man out of the world.

4:22 He used to say: Those who are born are destined to die and the dead to rise again; the living to be judged, to know, to teach and to make known that God is the Maker, He is the Creator. He understands everything, He is the Judge, He is the witness, He is the complainant. He will judge in the time to come, blessed be He, in Whose presence there is no wrong, no forgetfulness, no partiality, nor acceptance of bribes. Know that everything is according to reckoning, and do not let your passions give you hope that the grave is a place of refuge for you. Because against your will, you were formed; against your will you live; against your will you will die; and against your will you must, in the future, give account and reckoning before the Supreme King of Kings, the Holy One Blessed be He.

מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מפל חיי העולם הזה:

ד:יח רבי שמעון בן אלעזר אומר אל תרצה את חברך בשעת פעסו ואל תנחמהו בשעה שמתו מטל לפניו ואל תשאל לו בשעת נדרו ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו:

ד:יט שמואל הקטן אומר בנפל איבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה יהוה ורע בעיניו והשיב מעליו אפו:

ד:כ אילישע בן אבויה אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על גזר חדש והלומד זקן למה הוא דומה לדיו כתובה על גזר מחוק. רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר הלומד מן הקטנים למה הוא דומה לאוכל ענבים קהות ושוטה בין מגתו והלומד מן הזקנים למה הוא דומה לאוכל ענבים בשולות ושוטה בין יין וישן. רבי מאיר אומר אל תסתפל בקנקן אלא במה שיש בו יש קנקן חדש מלא יין וישן שאפלו חדש אין בו:

is worth more than the whole life of the World to Come. And one hour of the spiritual bliss in the World to Come is worth more than the whole life of this world.

4:18 Rabbi Shimon ben Elazar says: Do not try to pacify your friend at the time of his anger and do not comfort him while his dead lies before him. At the time he makes a vow, do not suggest ways for him to reconsider his vow, and try not to see him at the time of his humiliation.

4:19 Shmuel Ha-Kattan says: Do not rejoice when your enemy falls and do not be glad in your heart when he stumbles lest God see it and be displeased and will divert His anger from him.

4:20 Elisha ben Abuyah says: That which one learns in his youth to what is it compared? To ink written on new paper. That which one learns in his old age to what is it compared? To ink written on blotted paper. Rabbi Yosé ben Yehudah of Kfar Ha-Bavli says: He who learns from young men is like one who eats unripe grapes and drinks the (new) wine from the wine press. He who learns from old men is like one who eats ripe grapes and drinks aged wine. Rabbi Meir says: Do not look at the bottle but at what it contains. A new bottle may be full of old wine and an old bottle may not even have new wine.

ה:ה עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מִרִּיחַ בָּשָׂר הַקֹּדֶשׁ וְלֹא הִסְרִיחַ בָּשָׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם וְלֹא נִרְאָה זָבוּב בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים וְלֹא אִירַע קָרִי לִכְהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים וְלֹא כָּבוּ הַשָּׁמַיִם אֵשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה וְלֹא נִצְתָה הַרְיֹחַ אֶת עַמּוּד הָעֶשֶׂן וְלֹא נִמְצָא פְּסוּל בְּעֹמֶר וּבִשְׂתֵי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים. עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמְשַׁתְּחוּיִם רְנָחִים וְלֹא הִזִּיק גִּחַשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַם מֵעוֹלָם וְלֹא אָמַר אָדָם לְחַבְרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שֶׁאֵלֵין בִּירוּשָׁלַם:

ה:ו עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְאֵלוּ הֵן פִּי הָאֶרֶץ פִּי הַבָּאָר פִּי הָאֶתוֹן הַקָּשָׁת וְהַמָּן וְהַמַּטָּה וְהַשְּׁמִיר הַכֶּתֶב וְהַמִּכְתָּב וְהַלְחוֹת. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אִף הַמַּזִּיקִין וְקִבְרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וַיֵּשׁ אוֹמְרִים אִף צַבַּת בְּצַבַּת עֲשׂוּיָה:

ה:ז שְׁבַע דְּבָרִים בְּגֻלָּם וְשְׁבַע בְּתַכָּם. תַּכָּם אֵינוֹ מְדַבֵּר לְפָנָי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּתַכָּמָה וּבְמַנְיָן וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דְּבַרֵי חֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ נִבְהַל לְהַשִּׁיב שׂוֹאֵל

5:5 Ten miracles were performed for our fathers in the Bais HaMikdash: 1) no woman ever miscarried from the aroma of the sacred flesh, 2) the sacred flesh never spoiled, 3) never was a fly seen in the slaughterhouse (of the Temple), 4) no unclean accident ever happened to the Kohen Godol on Yom Kippur, 5) the rain never extinguished the fire on the wood-pile (on the Altar), 6) the wind never prevailed over the column of smoke [that rose from the altar], 7) never was a defect found in the omer, or in the two loaves or in the showbreads, 8) the people stood closely pressed together and yet found enough room to prostrate themselves, 9) never did a serpent or scorpion harm anyone in Jerusalem, 10) and no man ever said to his friend: "There is no room for me to lodge overnight in Jerusalem."

5:6 Ten things were created on the eve of the [first] Shabbos at twilight: 1) the mouth of the earth, 2) the mouth of the well, 3) the mouth of the donkey, 4) the rainbow, 5) the manna, 6) the staff, 7) the shamir, 8) the written characters, 9) the writing, 10) the tablets of the Law. Others include demons, the grave of Moshe, the ram of our father Abraham. Others say: also the tongs made by tongs.

5:7 Seven qualities characterize the clod and seven the wise man. 1) The wise man does not speak before him who is greater than he in wisdom and experience; 2) he does not interrupt the speech of his friend; 3) he is not hasty to reply; 4) he asks what is relevant and answers to the point; 5) he speaks of first things first and of last

ה:א בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וּמָה תִּלְמִיד לומר וְהֵלֵא בְּמֵאֵמַר אֶחָד יָכוֹל לְהַבְרִיאֹת אֶלָּא לְהַפְרֵעַ מִן הַיְשָׁעִים שֶׁמֵּאֲדָרִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת וְלָתֵן שָׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים שֶׁמֵּקִיָּמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת:

ה:ב עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד גֵּם לְהוֹדִיעַ בְּמָה אֶרֶץ אֲפִים לְפָנָיו שֶׁכָּל הַדוֹרוֹת הָיוּ מְכַעֲסִין וּבָאִין עַד שֶׁהִבִּיא עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמַּבּוּל. עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מִזֶּה וְעַד אַבְרָהָם לְהוֹדִיעַ בְּמָה אֶרֶץ אֲפִים לְפָנָיו שֶׁכָּל הַדוֹרוֹת הָיוּ מְכַעֲסִין וּבָאִין עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ וְקִבַּל שָׂכָר בָּלָם:

ה:ג עֲשָׂרָה נְסִיווֹת נִתְּנָסָה אַבְרָהָם אָבִינוּ וְעַמֵּד בְּכָלֶם לְהוֹדִיעַ בְּמָה חֲבַתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ:

ה:ד עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּמַצְרַיִם וְעֲשָׂרָה עַל הַיָּם. עֲשָׂרַת מִכּוֹת הִבִּיא הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמַּצְרַיִים בְּמַצְרַיִם וְעֲשָׂרַת עַל הַיָּם. עֲשָׂרָה נְסִיווֹת גָּסוּ אַבוֹתֵינוּ אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִדְבָּר שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּגְּסוּ אֹתִי זֶה עֲשָׂרַת פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי:

Chapter 5

5:1 By ten utterances was the world created. And what does this teach us? Surely the world could have been created by one utterance. It means to emphasize that God will exact punishment from the wicked who destroy the world which was created by ten utterances; and will richly reward the righteous who sustain the world which was created by ten utterances.

5:2 There were ten generations from Adam to Noah, to make known how great is God's patience, for all these generations provoked Him until He brought upon them the waters of the flood. There were ten generations from Noah to Abraham to make known how great is God's patience, for all these generations provoked Him until our father Abraham came and received the reward that would have been theirs.

5:3 With ten trials was our father Abraham tried, and he stood firm through all of them; to make known how great was the love of our father Abraham [for God].

5:4 Ten miracles were performed for our fathers in Egypt and ten at the Sea. Ten plagues did God bring upon the Egyptians in Egypt and ten at the Sea. Ten times did our fathers try God in the wilderness as it is said, "Now they have tried Me ten times, and have not listened to My voice" (*Numbers* 14:22).

שְׁבִיעֵי לִישׁוּת. בְּשִׁבְעֵי עֵת מִפְּנֵי מַעַשׂ עֲנִי שְׁבִישׁוּת. בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעֵי מִפְּנֵי פְרוּחַ שְׁבִיעֵי. בְּמוֹצָאֵי הַחֵג שְׁבִיבֵל שְׁנָה וְשְׁנָה מִפְּנֵי גִזְלַת מִתְּנוּת עֲנִיִּים: ה: אַרְבַּע מִדּוֹת בְּאָדָם. הָאוֹמֵר שְׁלִי וְשְׁלִי וְשְׁלִי שְׁלֵךְ זֶה מִדָּה בִּינוּגִית וַיֵּשׂ אוֹמְרִים זֶה מִדַּת סְדוֹם. שְׁלִי שְׁלֵךְ וְשְׁלֵךְ שְׁלֵךְ עִם הָאָרֶץ. שְׁלֵךְ שְׁלֵךְ וְשְׁלֵךְ שְׁלֵךְ חֲסִיד. שְׁלֵךְ שְׁלֵךְ וְשְׁלֵךְ שְׁלֵךְ רָשָׁע:

ה: יא אַרְבַּע מִדּוֹת בְּדַעוֹת. נוֹחַ לְכַעוֹס וְנוֹחַ לְרַצוֹת יֵצֵא הַפְּסָדוֹ בְּשִׁכְרוֹ. קָשָׁה לְכַעוֹס וְקָשָׁה לְרַצוֹת יֵצֵא שְׁכָרוֹ בְּהַפְּסָדוֹ. קָשָׁה לְכַעוֹס וְנוֹחַ לְרַצוֹת חֲסִיד. נוֹחַ לְכַעוֹס וְקָשָׁה לְרַצוֹת רָשָׁע:

ה: יב אַרְבַּע מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים מְהִיר לְשִׁמוּעַ וּמְהִיר לְאָבֵד יֵצֵא שְׁכָרוֹ בְּהַפְּסָדוֹ. קָשָׁה לְשִׁמוּעַ וְקָשָׁה לְאָבֵד יֵצֵא הַפְּסָדוֹ בְּשִׁכְרוֹ. מְהִיר לְשִׁמוּעַ וְקָשָׁה לְאָבֵד זֶה תַּלְקָא טוֹב. קָשָׁה לְשִׁמוּעַ וּמְהִיר לְאָבֵד זֶה תַּלְקָא רָע:

ה: יג אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתְנֵי צְדָקָה. הַרוֹצֵה שְׂיִתָּן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרָיִם עֵינָיו רָעָה בְּשֵׁל אַחֲרָיִם. יִתְּנוּ אַחֲרָיִם וְהוּא לֹא יִתֵּן עֵינָיו רָעָה בְּשֵׁלוֹ. יִתֵּן וְיִתְּנוּ אַחֲרָיִם חֲסִיד. לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרָיִם רָשָׁע:

5:10 There are four character types among men; He who says: "What is mine is mine, and what is yours is yours," is the average type, though some say that this is the character of Sodom. He who says: "What is mine is yours and what is yours is mine," is an ignoramus. He who says: "What is mine is yours and what is yours is yours," is pious. He who says: "What is yours is mine and what is mine is mine," is wicked.

5:11 There are four kinds of dispositions: he who is easily angered and easily pacified, his loss is offset by his gain; he who is hard to anger and hard to pacify, his gain is cancelled by his loss; he who is hard to anger and easy to pacify is pious; he who is easily angered and hard to pacify, is wicked.

5:12 There are four types of students. He who is: quick to understand but quick to forget, his gain is offset by his loss; slow to understand, but slow to forget, his loss is compensated by his gain; quick to understand and slow to forget is the best quality; slow to understand and quick to forget is the worst quality.

5:13 There are four types of donors to charity. He who wants to give but does not want others to give, begrudges what belongs to others. He who wants others to give but will not give himself, begrudges what belongs to himself. He who wants to give and wishes others to give is a saint. He who will not give and does not want others to give is wicked.

בְּעִנְיָן וּמְשִׁיב פְּהֶלְקָה וְאוֹמֵר עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן וְעַל מֵה שְׁלֹא שָׁמַע אוֹמֵר לֹא שְׁמַעְתִּי וּמוֹדָה עַל הָאֵמֶת וְחִלּוּפֵיהֶן בְּגִלְמִים:

ה: ח שְׁבַע מִיְּנֵי פְרָעָנוּיּוֹת בְּאֵין לְעוֹלָם עַל שְׁבַע גּוֹפֵי עֲבָרָה מִקְצָתוֹן מַעֲשָׂרִין וּמִקְצָתוֹן אֵינָן מַעֲשָׂרִין רָעַב שֶׁל בְּצֻרַת בָּא מִקְצָתוֹן רָעִבִים וּמִקְצָתוֹן שְׁבַעִים. גְּמָרוֹ שְׁלֹא לְעַשֵׂר רָעַב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל בְּצֻרַת בָּא. וְשְׁלֹא לְטוֹל אֶת הַחֲלָה רָעַב שֶׁל פְּלִיָּה בָּא. הִכָּר בָּא לְעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה שְׁלֹא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין וְעַל פְּרוּחַ שְׁבִיעֵי. חָרַב בְּאֵה לְעוֹלָם עַל עֲנּוּי הַדִּין וְעַל עֲוֹנוֹת הַדִּין וְעַל הַמּוֹרִים בְּתוֹרָה שְׁלֹא כִּהְלָקָה:

ה: ט חִיָּה רָעָה בְּאֵה לְעוֹלָם עַל שְׁבוּעַת שְׁוֹא וְעַל חֲלוּל הַשֵּׁם. גְּלוּת בְּאֵה לְעוֹלָם עַל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְעַל גְּלוּי עֲרִיוֹת וְעַל שְׁפִיכוֹת דָּמִים וְעַל שְׁמִטַּת הָאָרֶץ. בְּאַרְבַּעַת פְּרָקִים הַדָּבָר מְתוּרָבָה. בְּרִבְעֵי וּבְשִׁבְעֵי וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעֵי וּבְמוֹצָאֵי הַחֵג שְׁבִיבֵל שְׁנָה וְשְׁנָה. בְּרִבְעֵי מִפְּנֵי מַעַשׂ עֲנִי

things last; 6) regarding that which he has not heard, he says, "I have not heard"; 7) he acknowledges the truth. And the opposite of these traits apply to the clod.

5:8 Seven kinds of punishment come upon the world for seven kinds of transgression. If some tithe and some do not, famine resulting from drought comes. Some go hungry and others will have plenty. If they all determine not to tithe, famine resulting from tumult and from drought comes. And if they all determined not to set aside the challah from their dough, a famine of extermination comes. Pestilence comes upon the world to execute those death penalties mentioned in the Torah which are not within the jurisdiction of the Beth Din, and for making forbidden use of the harvest of the Sabbatical year. The sword comes upon the world for the delay of justice, for the perversion of justice and because of those that teach the Torah not in accordance with the halacha.

5:9 Wild beasts come upon the world for the taking of false oaths and for profaning the Divine Name. Exile comes upon the world for idolatry, immorality, bloodshed and for not allowing the soil to rest in the Sabbatical year. At four periods pestilence increases: In the fourth year; in the seventh year; at the conclusion of the seventh year; and at the conclusion of Festival in every year. In the fourth year for failure to give the tithe to the poor in the third year; in the seventh year for failure to give the tithe to the poor in the sixth year; at the conclusion of the seventh year for having made forbidden use of the harvest of the Sabbatical year; at the conclusion of the Festival in every year for depriving the poor of the gifts which the Torah grants them.

אין מספיקין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. מִשֶּׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הַרְבֵּים זְכוֹת הַרְבֵּים
תְּלוּי בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צְדָקַת יְהוָה עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל. יִרְבְּעַם בְּזֶן נִכְט חֲטָא
וְהַחֲטִיא אֶת הַרְבֵּים חֲטָא הַרְבֵּים תְּלוּי בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל חַטָּאוֹת יִרְבְּעַם אֲשֶׁר
חֲטָא נֶאֱשַׁר הַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל:

הַיֵּשׁ כָּל מִי שֵׁיֵשׁ בּוֹ שְׁלֵשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ הוּא מִתְּלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ
וְשְׁלֵשָׁה דְבָרִים אַחֲרֵים הוּא מִתְּלַמְּדֵי שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁע. עֵין טוֹבָה וְרוּחַ
נְמוּכָה וְנִפְשׁ שְׁפֵלָה תְּלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. עֵין רַעָה וְרוּחַ גְּבוּהָה וְנִפְשׁ
רְחֵבָה תְּלַמְּדֵי שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁע. מֵה בֵּין תְּלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ
לְתַלְמִידֵי שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁע. תְּלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ אוֹזְלִין בְּעוֹלָם הַזֶּה
וְנוֹחֲלִין הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֶהְיֵ יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא. אָבֵל
תְּלַמְּדֵי שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁע יוֹרְשִׁין גֵּיהֶנֶם וְיוֹרְדִין לְבָאָר שְׁחַת שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה
אֱלֹהִים תּוֹרְדֵם לְבָאָר שְׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְנֶאֱגִי אֲבַטַח
בָּךְ:

righteous and led the people to righteousness—the people's righteousness is attributed to him, as it is said: "He performed the righteousness of God, and his righteous ordinances are with Israel" (*Deuteronomy 33:21*). Yeravam the son of Nevat, sinned and led the people to sin—the sin of the people is attributed to him, as it says: "Because of the sins of Yeravam which he committed and caused Israel to sin" (*1 Kings 15:30*).

5:19 Whoever possesses these three qualities is among the disciples of our father Abraham; and three other qualities distinguish the disciples of the wicked Biliam. A good eye [a generous nature], a humble spirit, and an undemanding soul, are the characteristics of the disciples of our father Abraham. An evil eye [a grudging nature], a haughty spirit, and a demanding soul [excessive desire] are the characteristics of the disciples of the wicked Biliam. What is the difference between the disciples of our father Abraham and the disciples of the wicked Biliam? The disciples of our father Abraham enjoy this world and inherit the World to Come, as it says: "That I may cause those who love Me to inherit substance (wealth), and I will fill their treasuries" (*Proverbs 8:21*). The disciples of the wicked Biliam inherit Gehennom and descend into the pit of destruction, as it is said: "You, God, will bring them down into the pit of destruction; men of murder and deceit will not live out half their days, but I trust in You" (*Psalms 55:24*).

הַיֵּד אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. הוֹלֵךְ וְאִינוֹ עוֹשֶׂה שֶׁכֵּר הַלֵּיכָה
בְּיָדוֹ. עוֹשֶׂה וְאִינוֹ הוֹלֵךְ שֶׁכֵּר מַעֲשֵׂה בְּיָדוֹ. הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה חֲסִיד. לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא
עוֹשֶׂה רָשָׁע:

הַטו אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבִים לְפָנֵי חֲכָמִים. סְפוּג וּמִשְׁפָּף מִשְׁמֶרֶת וְנִפְהָ.
סְפוּג שֶׁהוּא סוּפֵג אֶת הַכֹּל. וּמִשְׁפָּף שֶׁמְכַנֵּים בּוֹ וּמוֹצִיא בּוֹ. מִשְׁמֶרֶת
שֶׁמוֹצִיאָה אֶת הַיֵּן וְקִלְטָת אֶת הַשְּׂמֶרֶם וְנִפְהָ שֶׁמוֹצִיאָה אֶת הַקַּמַח וְקִלְטָת אֶת
הַסֵּלֶת:

הַטו כָּל אֲהָבָה שֶׁהִיא תְּלוּיָה בְּדָבָר בְּטֵל דְּבָר בְּטֵלָה אֲהָבָה. וְשִׂיאִינָה תְּלוּיָה
בְּדָבָר אִינָה בְּטֵלָה לְעוֹלָם. אִיזוֹ הִיא אֲהָבָה שֶׁהִיא תְּלוּיָה בְּדָבָר זֶה אֲהָבַת אֲמָנוֹן
וְתָמָר. וְשִׂיאִינָה תְּלוּיָה בְּדָבָר זֶה אֲהָבַת דָּוִד וַיהוֹנָתָן:

הַיֵּזו כָּל מַחְלָקַת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוּפָה לְהַתְקִים וְשִׂיאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין
סוּפָה לְהַתְקִים. אִיזוֹ הִיא מַחְלָקַת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם זֶה מַחְלָקַת הַלֵּל וְשַׁמַּאי.
וְשִׂיאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם זֶה מַחְלָקַת קָרַח וְכָל עֲדָתוֹ:

הַיֵּיח כָּל הַמְּזַכֵּה אֶת הַרְבֵּים אֵין חֲטָא בָּא עַל יָדוֹ וְכָל הַמַּחְטִיא אֶת הַרְבֵּים

5:14 There are four types among those who attend the house of study. He who attends but does not practice still receives reward for his attendance. He who practices but does not attend receives reward for practicing. He who attends and practices is a saint. He who neither attends nor practices is wicked.

5:15 There are four types among those who sit before scholars: a sponge, a funnel, a strainer, and a sieve. A sponge, which absorbs everything; a funnel, which takes in at one end and lets out at the other; a strainer, which lets the wine pass through and retains the sediment; and a sieve, which lets out the flour dust and retains the fine flour.

5:16 Any love that depends on a specific factor, will cease once the factor no longer exists, but if it does not depend on a specific factor, it will never cease. Which love was dependent on a specific factor? The love of Amnon for Tamar. Which love did not depend on a specific factor? The love of David and Jonathan.

5:17 Any controversy which is for the sake of Heaven will result in something permanent, but when it is not for the sake of Heaven, it will have no permanence. Which controversy was one that was for the sake of Heaven? The controversy between Hillel and Shammai. Which controversy was not for the sake of Heaven? The controversy of Korach and his company.

5:18 Whoever leads the people to righteousness, no sin will occur through him. Whoever leads the people to sin, will be given no opportunity to repent. Moses was

פרק ששי

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שְׁנָאֵמַר וְעַמּוּד בְּלִים צְדִיקִים לְעוֹלָם
יִירָשׁוּ אֶרֶץ גִּזְרֵי מִטְעֵי מִטְעֵי יְדֵי לְהַתְפָּאֵר:

שְׁנֵי חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה בְרוּךְ שֶׁבַחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם:

א וְא רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר כָּל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׂמְחָה זוֹכֵה לְדַבְרֵים הַרְבֵּה וְלֹא
עוֹד אֵלָּא שְׂפָל הָעוֹלָם כִּלּוּ כִּדְאִי הוּא לֹא נִקְרָא רַע אֲהוּב אוֹהֵב אֶת הַמְּקוֹם
אוֹהֵב אֶת הַפְּרִיּוֹת מִשְׁמַח אֶת הַמְּקוֹם מִשְׁמַח אֶת הַפְּרִיּוֹת וּמִלְבִּישׁוֹ עֲוֹנָה
וְיִרְאַה וּמְכַשְׂרָתוֹ לְהִיּוֹת צְדִיק חֲסִיד לְשֵׁר וְנֶאֱמַן וּמְרַחֵקוֹ מִן הַחֲטָא וּמְקַרְבָּתוֹ
לְיָדֵי זְכוּת וְנֶהְנֵיךְ מִמֶּנּוּ עֲצָה וְתוֹשִׁיָה בִּינָה וּגְבוּרָה שְׁנָאֵמַר לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָה אֲנִי
בִּינָה לִי גְבוּרָה. וְנוֹתְנָת לֹא מְלָכוֹת וּמְשַׁלָּה וְחַקוֹר דִּין וּמְגַלִּין לֹא רְזִי תוֹרָה
וְנַעֲשֶׂה כְּמַעֲלָן הַמִּתְגַּבֵּר וּכְנֶהֱרַר שְׂאֵינוּ פּוֹסֵק וְהוֹה צְנוּעַ וְאֶרֶךְ רוּחַ וּמוֹחֵל עַל
עֲלֻבוֹנוֹ וּמְגַדְלָתוֹ וּמְרוֹמְמָתוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים:

Chapter 6

6:1 The Sages taught (the following) in the style of the Mishna, blessed be He who chose them and their teaching.

Rabbi Meir says: He who occupies himself with the Torah for its own sake acquires many things and he alone is sufficient for the existence of the entire world. He (who is so occupied) is called beloved friend; he loves God, he loves mankind; he is a joy to God and a joy to mankind. The Torah clothes him with humility and reverence; it enables him to be righteous, saintly, upright and trustworthy. It keeps him from sin and draws him to virtue. Men gain, through him, the benefits of counsel, sound wisdom, understanding and strength, for it is said: "Counsel and sound wisdom are mine (the Torah's), I (the Torah) am understanding, might is mine" (*Proverbs* 8:14). The Torah bestows upon him royalty and dominion (he will be accepted and trusted as a leader) and a discerning judge (his decisions will be sought after and accepted). The secrets of the Torah are revealed to him and he becomes like an ever-flowing spring, and like a river that constantly grows in vigor. He becomes modest, patient and forgiving (of insults) and it (the Torah) makes him great and raises him above all creatures.

ה:כ יהודה בן תימא אומר הווי עז כגומר וקל כגשר רץ כצבי וגבור כארי
לעשות רצון אביך שבשמים. הוא היה אומר עו פנים לגיהנם ובשת פנים לגן
עדן. יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש
במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך:

ה:כא הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר שנים למשנה בן שלש
עשרה למצות בן חמש עשרה לגמרא בן שמונה עשרה לתפה בן עשרים
לדוד בן שלשים לפת בן ארבעים לבינה בן חמשים לעצה בן ששים לזקנה
בן שבעים לשיבה בן שמונים לגבורה בן תשעים לשות בן מאה כאלו מת
ועבר ובטל מן העולם:

ה:כב בן בג בג אומר הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך הןך
ומנה לא תזע שאין לך מדה טובה הימנה:
ה:כג בן הא הא אומר לפום צערא אגרא:

רבי חנניא בן עקשא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לנכות את ישראל לפיכך
הרבה להם תורה ומצות שנאמר יהנה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

5:20 Yehudah ben Teima, says: "Be bold as a leopard, light as an eagle, swift as a deer, and strong as a lion to do the will of your Father in heaven." He used to say: "The arrogant is destined for Gehennom, but the shamefaced is destined for Gan Eden. May it be Your will, God, and God of our fathers, that the Bais HaMikdash be rebuilt in our days, and give us our portion in Your Torah."

5:21 He used to say: at five years (the age is reached for the study of) the Scriptures; at ten (for the study of) the Mishna; at thirteen (for the fulfillment of) the mitzvos; at fifteen (for the study of) the Talmud; at eighteen for marriage; at twenty for pursuit; at thirty for physical strength; at forty for understanding; at fifty for (giving) counsel; at sixty (he attains old age); at seventy fulfillment of years; at eighty (he attains spiritual) strength; at ninety, he is bending over (the grave); at one hundred, he is as if he were already dead and gone and departed from the world.

5:22 Ben Bag-bag says: Deliberate over it (the study of Torah) again and again for everything is contained in it; and through it you will view (the truth); grow old and aged over it and do not depart from it, because there is nothing more excellent than it.

5:23 Ben Hai-hai says: The reward is according to the suffering.

אָפּלוּ אוֹת אַחַת עַל אַחַת בְּמָה וּבְמָה שְׂאָרֵיךְ לְנֶהֱגַ בּוֹ כְבוֹד וְאִין כְּבוֹד אֲלָא תוֹרָה שְׂנַאֲמַר כְּבוֹד חֻכְמִים יִנְחֵלוּ וְחֻמְיָמִים יִנְחֵלוּ טוֹב וְאִין טוֹב אֲלָא תוֹרָה שְׂנַאֲמַר כִּי לְקַח טוֹב נִתְּתִי לְכֶם תּוֹרַתִי אֵל תַּעֲזֹבוּ:

ו:ד כִּף הִיא דְרַבָּה שֶׁל תּוֹרָה פֶּת בְּפִלְח תֹּאכֵל וּמִים בְּמִשׁוּרָה תִשְׁתֶּה וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן וְחַיִּי צַעַר תִּחְיֶה וּבִתּוֹרָה אַתָּה עֹמֵל אִם אַתָּה עֹשֶׂה כֵּן אֲשַׁרְיֶךְ וְטוֹב לְךָ אֲשַׁרְיֶךְ בְּעוֹלָם הַיָּהּ וְטוֹב לְךָ לְעוֹלָם הַבָּא:

ו:ה אֵל תִּבְקֶשׁ גְּדֻלָּה לְעַצְמְךָ וְאֵל תִּחְמוֹד כְּבוֹד יוֹתֵר מִלְמוּדֶךָ עֲשֵׂה וְאֵל תִּתְאַנֶּה לְשִׁלְחָנְךָ שֶׁל שָׂרִים שְׂשִׁלְחָנְךָ גְּדוֹל מְשִׁלְחָנְךָ וְכַתְרְךָ גְּדוֹל מִכַּתְרְךָ וְנֹאמָן הוּא בְּעַל מְלֹאכְתְּךָ שִׁישְׁלֵם לְךָ שְׂכָר פְּעֻלָּתְךָ:

ו:ו גְּדוֹלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַפְּהֵגָה וּמִן הַמְּלָכוּת שֶׁהַמְּלָכוּת נִקְנִית בְּשִׁלְשִׁים מַעֲלוֹת וְהַפְּהֵגָה נִקְנִית בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה דְבָרִים. וְאֵלּוּ הֵן בְּתַלְמוּד בְּשִׁמְיעַת הָאָזְן בְּעִרְיַכַת שְׁפָתַיִם בְּבִינַת הַלֵּב בְּאִמָּה בְּיִרְאָה בְּעֲנוּהַ בְּשִׂמְחָה בְּטַהֲרָה בְּשִׁמוּשׁ חֻכְמִים בְּדִקְדוּקַת חֻבְרִים בְּפִלְפוּל

one letter, treat him with honor. Honor is implicit only in reference to the Torah, as it is said: "The wise shall inherit honor" (*Proverbs 3:35*), "and men of integrity shall inherit that which is good" (*Proverbs 28:10*). "That which is good," implies Torah, as it is said: "I have given you good instruction, forsake not my Torah" (*Proverbs 4:2*).

6:4 This is the pathway of Torah: eat bread with salt, drink water by measure, sleep upon the bare earth, live a life of hardship and toil in the study of Torah. If you follow this path, "you will be fortunate and it will be well with you" (*Psalms 128:2*). "You will be fortunate," in this life and "it will be well with you" in the World to Come.

6:5 Do not seek greatness for yourself and do not crave honor. Let your deeds (mitzvos) exceed your learning and do not aspire after the table of kings. For your table is greater than theirs and your crown is more illustrious than theirs. Your Master is trustworthy to pay the reward for your work.

6:6 The (crown of) Torah is more glorious than (the crowns of) Priesthood and royalty. For while royalty is acquired by thirty qualifications and the Priesthood by twenty four, the Torah must be acquired by forty-eight qualifications, namely: study, attentive listening, orderly speech, understanding, intuitive insight, awe, reverence, humility, joy, purity, attendance on scholars, debate with colleagues, dis-

ו:ב אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מִהַר חוֹרֵב וּמְכַנְנֶת וְאוֹמֶרֶת אוֹי לָהֶם לְפָרִיזוֹת מַעֲלֵבוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה. שְׂפָל מִי שְׂאִינוּ עוֹסֵק בְּתוֹרָה נִקְרָא גְזוּף שְׂנַאֲמַר גְּזוּם וְהָב בְּאַף חוֹזֵר אֲשֶׁה יָפָה וְסִרַת טַעַם. וְאוֹמֵר וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמְּכַתֵּב מִכַּתֵּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלַּחַת. אֵל תִּקְרָא חֲרוּת אֲלָא חֲרוּת שְׂאִין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֲלָא מִי שְׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְכָל מִי שְׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה הֲרִי זֶה מִתְעַלֶּה שְׂנַאֲמַר וּמִמַּתְנֶה נִחְלִיאֵל וּמִנְחָלִיאֵל בְּמוֹת:

ו:ג הַלּוֹמֵד מִחֻבְרוֹ פָּרַק אֶחָד אוֹ הִלְכָה אֶחָד אוֹ פְּסוּק אֶחָד אוֹ דְבוּר אֶחָד אוֹ אָפּלוּ אוֹת אַחַת צָרִיךְ לְנֶהֱגַ בּוֹ כְבוֹד שֶׁפֶן מְצִינוּ בְּדוֹד מְלֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא לְמַד מֵאַחִיתָפֵל אֲלָא שְׂנִי דְבָרִים בְּלָדָּה קָרְאוּ רַבּוֹ אֵלּוּפוֹ וּמִיָּדְעוּ שְׂנַאֲמַר וְאַתָּה אָנוּשׁ כְּעַרְכִּי אֵלּוּפִי וּמִיָּדְעִי. נִחְלֵא דְבָרִים קַל וְחֹמֶר וּמָה דְּנֵד מְלֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא לְמַד מֵאַחִיתָפֵל אֲלָא שְׂנִי דְבָרִים בְּלָדָּה קָרְאוּ רַבּוֹ אֵלּוּפוֹ וּמִיָּדְעוּ הַלּוֹמֵד מִחֻבְרוֹ פָּרַק אֶחָד אוֹ הִלְכָה אֶחָת אוֹ פְּסוּק אֶחָד אוֹ דְבוּר אֶחָד אוֹ

6:2 Rabbi Yehoshua ben Levi said: Every day a heavenly voice goes forth from Mount Horeb, proclaiming these words: "Woe to them, to mankind for their disregard of the Torah" for whoever does not occupy himself with the Torah is considered rebuked, as it is said: "As a golden ring in a swine's snout, so is a beautiful woman that turns aside from discretion" (*Proverbs 11:22*). And it is said: "The Tablets are the work of God and the writing is the writing of God engraved (Charuth) upon the Tablets" (*Exodus 32:16*). Do not read "charuth" (engraved) but "cheruth" (freedom), for man is never more free than when he occupies himself with the study of Torah. Anyone who occupies himself with the study of the Torah will be exalted for it is said: "From 'Mattanah' (the gift of God, i.e. Torah) one attains 'Nachaliel' (the heritage of God), and from 'Nachaliel' one is raised to 'Bamoth' (high places)" (*Numbers 21:19*).

6:3 He who learns from his companion, even one chapter, one rule, one verse, one word, or even one letter, is obliged to treat him with respect. For so we find concerning David, King of Israel, who learned only two things from Achitophel and yet he called him his master, his guide, and his intimate friend, as it is said: "You are my master, my guide and intimate friend" (*Psalms 55:14*). Now, we may infer as follows: If David, King of Israel, who learned only two things from Achitofel, addressed him as master, guide and intimate friend, how much more ought one who learns from his companion one chapter, one rule, one verse, one word or even

לְשֵׁרֵךְ וְשִׁקוּי לְעֲצָמוֹתָיִךְ: וְאוֹמֵר עֵץ חַיִּים הִיא לַמְחַזְקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֹשֵׁר: וְאוֹמֵר כִּי לֵחֵת חֵן הֵם לְרֵאשִׁיךְ וְעֲנֻקִים לְגִרְזָרְתֶּיךָ: וְאוֹמֵר תַּתֵּן לְרֵאשִׁיךְ לֵחֵת חֵן עֲטַרְתַּת תַּפְאֲרַת תְּמַנְנֶנָּה: וְאוֹמֵר כִּי בִי יָרְבוּ יְמֶיךָ וְיִוְסִיפוּ לְךָ שָׁנוֹת חַיִּים: וְאוֹמֵר אֲרֹךְ יָמִים בְּיַמֶּינָהּ בְּשִׂמְלֹאֲלָהּ עֶשֶׂר וְכַבֹּד: וְאוֹמֵר כִּי אֲרֹךְ יָמִים וְשָׁנוֹת חַיִּים וְשְׁלוֹם יוֹסִיפוּ לְךָ:

ו:ח רבֵי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה מְשׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹתָאי אוֹמֵר הַנְּוִי וְהַכֹּחַ וְהָעֶשֶׂר וְהַכְּבוֹד וְהַחֲקֻמָּה וְהַזְקָנָה וְהַשִּׁיבָה וְהַפְּנִים נֹאֶה לְצַדִּיקִים וְנֹאֶה לְעוֹלָם שְׂנֵאָמֵר עֲטַרְתַּת תַּפְאֲרַת שִׁיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּפְאַצֵּא: וְאוֹמֵר עֲטַרְתַּת זְקָנִים בְּנֵי בָנִים וְתַפְאֲרַת בָּנִים אֲבוֹתָם: וְאוֹמֵר תַּפְאֲרַת בְּחוּרִים פְּתוּם וְהַדָּר זְקָנִים שִׁיבָה: וְאוֹמֵר וְתִפְרָה הַלְבָנָה וּבוֹשָׁה הַחֲמָה כִּי מְלַךְ יִהְיֶה צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנִגְדָה זְקָנָיו כְּבוֹד: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר אֵלּוּ שִׁבְעַת מִדּוֹת שְׁמֵנוּ חֲכָמִים לְצַדִּיקִים כָּלֵם גְּתֻקָּמוּ בְּרַבִּי וּבְבָנָיו:

and marrow to your bones" (*Proverbs* 3:8). It is said: "It is a tree of life to those who take hold of it and fortunate are those who support it" (*Proverbs* 3:18). And it is said: "They shall be a graceful garland about your head and necklaces around your neck" (*Proverbs* 1:9). And it is said: "It shall place a graceful garland on your head, and bestow a crown of glory on you" (*Proverbs* 4:9). And it is said: "Through me your days will be multiplied, the years of your life will be increased" (*Proverbs* 9:11). And it is said: "Length of days are in its right hand: wealth and honor are in its left hand" (*Proverbs* 3:16). And it is also said: "They shall add, to you, length of days and years of life and peace" (*Proverbs* 3:2).

6:8 Rabbi Shimon ben Yehudah (some texts read, ben Menasya) says in the name of Rabbi Shimon ben Yochai: Beauty, strength, riches, honor, wisdom, old age, fullness of years, and children are becoming to the righteous and becoming to the world, as it is said: "Fullness of years is a crown of glory which is found in the way of righteousness" (*Proverbs* 16:31). And it is said: "Grandchildren are the crown of the old and the glory of children are their fathers" (*Proverbs* 17:6). And it says: "The glory of young men is their strength, and the adornment of old men is fullness of years" (*Proverbs* 20:29). And it says: "The moon will grow pale and the sun ashamed, for God has begun His reign on Mount Zion and in Jerusalem, and there will be glory for the elders of his people" (*Isaiah* 24:25). Rabbi Shimon ben Menasya says: "These seven attributes which the Sages listed as becoming to the righteous were all realized in Rebbe (Yehudah Ha-Nasi) and in his sons."

הַתְּלַמִּידִים בְּיָשׁוּב בְּמַקְרָא בְּמִשְׁנָה בְּמַעֲוֵט סְחוּרָה בְּמַעֲוֵט דְּרֹךְ אֶרֶץ בְּמַעֲוֵט תַּעֲנוּג בְּמַעֲוֵט שְׁנָה בְּמַעֲוֵט שִׂיחָה בְּמַעֲוֵט שְׁחוֹק בְּאַרְךָ אַפִּים בְּלֵב טוֹב בְּאַמוּנַת חֲכָמִים בְּקַבְּלַת הַיְסוּרִין הַמְּבִיר אֶת מְקוֹמוֹ וְהַשְׁמֵחַ בְּחִלְקוֹ וְהַעוֹשֶׂה סִיג לְדַבְּרָיו וְאֵינוֹ מַחְזִיק טוֹבָה לְעֲצָמוֹ אֲהוֹב אֲהוֹב אֶת הַמְּקוֹם אֲהוֹב אֶת הַפְּרִיּוֹת אֲהוֹב אֶת הַצְּדָקוֹת אֲהוֹב אֶת הַמִּישָׁרִים אֲהוֹב אֶת הַתּוֹכְחוֹת וּמְתַרְחֵק מִן הַכְּבוֹד וְלֹא מְגִיס לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ וְאֵינוֹ שֹׁמֵחַ בְּהוֹרָאָה נוֹשֵׂא בְּעוֹל עִם חֶבְרוֹ וּמְבָרֵעוֹ לְכַף זְכוּת וּמְעַמִּידוֹ עַל הָאֲמֶת וּמְעַמִּידוֹ עַל הַשְּׁלוֹם וּמְתַלְשֵׁב לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב שׂוֹמֵעַ וּמוֹסִיף הַלּוֹמֵד עַל מְנַת לְלַמֵּד וְהַלּוֹמֵד עַל מְנַת לְעֲשׂוֹת הַמַּחְפְּסִים אֶת רַבּוֹ וְהַמְּכַבֵּן אֶת שְׂמוּעָתוֹ וְהַאֹמֵר דְּבַר בָּשֵׁם אוֹמְרוֹ הֵא לְמַדְתָּ כֹּל הָאוֹמֵר דְּבַר בָּשֵׁם אוֹמְרוֹ מְבִיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם שְׂנֵאָמֵר וְתַאֲמֵר אֶסְתֵּר לְמַלְךְ בָּשֵׁם מְרֻדְכָי:

ו:ז גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעשייה בעולם הזה ובעולם הבא שְׂנֵאָמֵר כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם וְלָכֵל בְּשָׂרוֹ מְרַפָּא: וְאוֹמֵר רְפָאוֹת תְּהִי

cussion with students, deliberation, knowledge of the Scriptures and of the Mishnah, moderation in business affairs, moderation in worldly affairs, moderation in pleasure, moderation in sleep, moderation in conversation, moderation in frivolity, patience, good naturedness, trust in the Sages, uncomplaining acceptance of suffering. (Torah is acquired also by him), who: knows his place; is content with his lot in life; limits his words; does not claim credit for his achievements; is beloved; loves God; loves mankind; loves acts of charity and kindness; loves straightforwardness; loves admonition; shuns honor; is not conceited with his learning; does not delight in dictating decisions; shares the burden of his fellow-man; and judges him favorably; directs him to the truth; and to peace; is composed in his learning; asks pertinent questions and answers to the point; listens and adds to his learning; studies in order to teach; studies in order to practice; increases the wisdom of his teacher; notes accurately what he has learned; quotes a thing in the name of the person who said it. You should know that whoever reports a thing in the name of the person who said it brings deliverance to the world; for it is said: "And Esther told the king in the name of Mordechai" (*Megilat Esther* 2:22).

6:7 Great is the Torah, for it gives life to those who fulfill it, in this world and in the World to Come, as it is said: "For they are life to those who find them and health to all flesh" (*Proverbs* 4:22). And it also says: "It will be health to your body

קִנְיָן אֶחָד: תּוֹרָה מִיָּנִין דְּכַתִּיב יְהִנֵּה קִנְיָן רַאשִׁית דְּרַכּוּ קְדָם מִפְּעֻלָּיו מֵאָז:
 שְׁמַיִם וְאָרֶץ מִיָּנִין דְּכַתִּיב כֹּה אָמַר יְהִנֵּה הַשְּׁמַיִם כְּסֵאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם רַגְלֵי אֵי זֶה
 בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי: וְאָמַר מֶה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהִנֵּה כָלֵם
 דְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ קִנְיָנָה: אַבְרָהָם מִיָּנִין דְּכַתִּיב וַיִּבְרָכְהוּ וַיֹּאמֶר
 בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיּוֹן קוֹנֵה שְׁמַיִם וְאָרֶץ: יִשְׂרָאֵל מִיָּנִין דְּכַתִּיב עַד יַעֲבוֹר
 עִמָּךְ יְהִנֵּה עַד יַעֲבוֹר עִם זֶה קִנְיָנִי: וְאָמַר לְקְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאָרֶץ הַמֶּה וְאִדְרִירִי
 כָּל חִפְצֵי בָם: בַּיִת הַמְקֻדָּשׁ מִיָּנִין דְּכַתִּיב מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלָּתְךָ יְהִנֵּה מְקֻדָּשׁ
 יְהִנֵּה כּוֹנֵן דְּרִיךְ: וְאָמַר וַיְבִיאֵם אֵל גְּבוּל קְדָשׁוֹ הֲרֵ זֶה קִנְיָנִי מִיָּנִין:
 וַיֵּא כָל מֶה שֶׁבְּרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בְּרָאוּ אֵלָּא לְכַבוֹדוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלְכַבוֹדִי בְּרֵאחֵיו יִצְרָתָיו אֶף עֲשִׂיתָיו: וְאָמַר יְהִנֵּה
 יְמִלֶךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

we know that the Torah is considered God's possession? Because it is written: "God created me as His first possession, first of all His works from of old" (*Proverbs* 8:22). How do we know that heaven and earth are considered His possession? Because it is written, "Thus says God: the heaven is my throne, the earth is My footstool; what manner of house will you build for Me, and what manner of place for My rest" (*Isaiah* 66:1). And it is also said: "How numerous and varied are Your works, O God, you have made them all with wisdom: the earth is filled with Your possessions" (*Psalms* 104:24). How do we know that Abraham is considered His possession? Because it is written: "And he (Malki-zedek) blessed him and said: 'Blessed be Avrom to the most high God, the Possessor of heaven and earth'" (*Genesis* 14:19). How do we know that Israel is considered His possession? Because it is written: "Until your people pass over, O God, until the people you have acquired pass over" (*Exodus* 15:16). And it is also written: "The holy ones that are on earth, they are excellent by virtue of My will that is achieved through them" (*Psalms* 16:3). How do we know that the Holy Temple is considered His possession? Because it is written: "The dwelling place which You, O God have prepared; the Holy place of God, which Your hands have established" (*Exodus* 15:17). And it is also written: "He brought them to the border of His Holy Place, to the mountain which His right hand had acquired" (*Psalms* 78:54).

6:11 Whatever the Holy One, blessed be He, created in His world, He created only for His glory, as it is said: "Everything that is called by My name, was created for My glory: I have formed it, I have made it" (*Isaiah* 43:7). It is also said: "God shall reign forever and ever" (*Exodus* 15:18).

וַיֹּאמֶר רַבִּי יוֹסֵי בֶן קִסְמָא פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ וּפְגַע בִּי אָדָם
 אֶחָד וְנָתַן לִי שְׁלוֹם וְהִתְחַנְּתִי לוֹ שְׁלוֹם. אָמַר לִי רַבִּי מֵאִיזָה מְקוֹם אָתָּה.
 אָמַרְתִּי לוֹ מַעִיר גְּדוֹלָה שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוֹפְרִים אֲנִי. אָמַר לִי רַבִּי רְצוֹנְךָ
 שֶׁתְּדוּר עִמָּנוּ בְּמִקְוֵמֵנוּ וְאֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶלֶף אֲלָפִים דִּיגְרִי זָהָב וְאֲבָנִים טוֹבוֹת
 וּמְרָגְלִיּוֹת. אָמַרְתִּי לוֹ אִם אָתָּה נוֹתֵן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וְאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרָגְלִיּוֹת
 שֶׁבְּעוֹלָם אֲנִי דֵר אֶלָּא בְּמִקְוֵם תּוֹרָה וְכֵן כְּתוּב בְּסִפְרֵי תְהִלִּים עַל יְדֵי דוֹד מְלֶךְ
 יִשְׂרָאֵל טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאֲלָפֵי זָהָב וְכֶסֶף. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁבִשְׂעֵת פְּטִירְתוֹ
 שֶׁל אָדָם אֵין מְלוּיִן לוֹ לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרָגְלִיּוֹת
 אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלָבָד. שֶׁנֶּאֱמַר בְּהִתְהַלֵּךְךָ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּשִׁכְבְּךָ
 תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ וְהִקִּיצוֹתָ הִיא תִּשְׁיָחֶךָ. בְּהִתְהַלֵּךְךָ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה.
 בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ בְּקֶבֶר. וְהִקִּיצוֹתָ הִיא תִּשְׁיָחֶךָ לְעוֹלָם הַבָּא: וְאָמַר לִי
 הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב וְנֵאֵם יְהִנֵּה צְבָאוֹת:

וַיֹּאמֶר חֲמִשָּׁה קִנְיָנִים קִנֵּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ וְאֵלּוּ הֵן. תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד.
 שְׁמַיִם וְאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד. אַבְרָהָם קִנְיָן אֶחָד. יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד. בַּיִת הַמְקֻדָּשׁ

6:9 Rabbi Yosé ben Kisma said: One time as I was walking on the road a man met me and greeted me and I returned his greeting. He said to me: "From where do you come?" I replied: "I come from a great city of sages and scholars." He then said to me: "Rabbi, if you would be willing to live with us in our vicinity, I would give you a million golden dinars and precious stones and pearls." I replied: "Were you to give me all the silver, gold, precious stones, and pearls in the world, I would not live anywhere except in a place of Torah. For similarly it is written in the Book of Psalms, by David, King of Israel: "Thy Torah means more to me than thousands in gold and silver" (*Psalms* 119:72). Furthermore, when a man dies, neither silver nor gold nor precious stones nor pearls accompany him. His only accompaniment will be the Torah he studied and the good deeds he performed, as it is said: "As you walk, it will guide you; when you lie down, it will watch over you; when you awaken, it will speak to you" (*Proverbs* 6:22). "As you walk, it will guide you"—in this world; "when you lie down, it will watch over you"—in the grave; "when you awaken, it will speak to you"—in the World to Come. It is also said: "the silver and the gold are Mine, says God" (*Haggai* 2:8).

6:10 Five possessions has the Holy One, blessed be He, declared His own in His world: Torah, Heaven and Earth, Abraham, Israel, and the Holy Temple. How do

רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך
הרבה להם תורה ומצוות שנאמר יהיה חפץ למען צדקו וגדיל תורה ויגדיר:

Rabbi Chananyah ben Akashyah says: God desired to grant merit to Israel; that is why He gave them the Torah and the commandments in such abundance. As it is said: "Adonoy desired for the sake of His righteousness to make the Torah great and to glorify it" (Isaiah 42:21).